

DMITRIJ MEREŽKOVSKIJ

LEONARDO
DA VINCI

LEONARDO DA VINCI

Dmitrij S. Merežkovskij

LEONARDO
DA VINCI

slovar

Slovak Edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o.,
Bratislava 2007

Translation © Ružena Dvořáková-Žiaranová
Verše prebásnil Viliam Turčány 1967, 2007

ISBN 978-80-8085-276-4

OBSAH

Biela diablica	7
Ecce Deus - Ecce Homo	47
Jedovaté plody	73
Sabat čarodejnic	104
Buď vôľa Tvoja	130
Denník Giovanniho Beltraffia	161
Spálenie svetských márností	199
Zlatý vek	232
Dvojníci	279
Tiché vlny	343
Budú krídla	394
Alebo Caesar, alebo nič	426
Ohnivá šelma	489
Mona Lisa Gioconda	528
Najsvätejšia inkvizícia	571
Leonardo, Michelangelo a Raffael	610
Smrť - Okrídlený posol	644

BIELA DIABLICA

1

Vo Florencii neďaleko kapitulského chrámu Or San Michele stáli sklady farbiarskeho cechu.

Neforemné prístavky, kryté schodíky, nerovné výklenky na šikmých drevených podperách sa tísli k domom, ktorých škridľové strechy sa zbíhali tak blízko, že navrchu medzi nimi zostávala len úzka štrbina neba a na ulici bolo šero aj vo dne. Pred vchodmi do skliepkov viseli na žrdkách vzory tkanín z cudzokrajnej vlny, farebenej vo Florencii. Kanálom uprostred ulice dláždenej ploskými kameňmi stekali rôznofarebné tekutiny, vylievané z farbiarskych kadí. Nad dverami hlavných skladov - fondachov - sa týčili štíty s erbom Calimaly, cechu farbiarov: v tmavočervenom poli zlatý orol na bale bielej vlny.

V jednom z týchto skladov sedel bohatý florentský kupec, konzul umeleckých remesiel Calimaly, messer Cipriano Buonaccorsi, obložený obchodnými spismi a hrubými účtovnými knihami.

Bol studený marcový deň. Z pivníc zaprataných tovarom stúpala vlhčina - starému kupcovi bolo chladno, zimomravo sa chúlil do vypĺznutej veвериčej bundy s ošúchanými lakťami. Za uchom mal zastoknuté husie brko. Slabými, krátkozrakými, no vševidiacimi očami prezeral akoby zbežne, no v skutočnosti veľmi pozorne pergamenové listy hrubánskej účtovnej knihy, stránky rozdelené pozdĺžnymi i priečnymi čiarami na kolónky: vpravo „má dať“, vľavo „dal“.

Záznamy o tovare boli zapísané súmerným okrúhlym písmom, bez veľkých písmen, bez bodiek a čiarok, rímskymi číslicami, nie arabskými, ktoré sa pokladali za ľahkomyselné novotárstvo, nevhodné pre obchodné knihy. Na prvej stránke bolo napísané veľkými písmenami:

„V mene Pána nášho Ježiša Krista a Nepoškvrnenej Panny Márie začína sa táto účtovná kniha roku tisíc štyristo deväťdesiateho štvrtého od narodenia Kristovho.“

Keď messer Cipriano prezrel posledné záznamy a starostlivo opravil chybu v počte lastov podlhovastej červej papriky, zázvoru a balíčkov škorice z Mekky, prijatých ako zálohu za vlnený tovar, s ustatou tvárou sa ovalil na operadlo stoličky, zatvoril oči a v duchu koncipoval úradný list, ktorý musel poslať hlavnému zástupcovi na súkenícky výročný jarmok vo francúzskom Montpelliéri.

Vtom ktosi vošiel do sklepa. Starý kupec otvoril oči a zbadal svojho nájomníka dedinčana Grilla, ktorý mal od neho v prenájme ornú pôdu a vinice pri podhorskej dedine San Gervasio v údolí Mugnone.

Grillo sa ukláňal, v rukách držal košík vajíčok, starostlivo uložených v slame. Za opaskom sa mu trepotali dva živé mladučké kohútiky so zviazanými nohami, hrebienkami nadol.

- Á, to si ty, Grillo! - zvolal kupec s preňho typickou srdečnosťou, rovnakou v styku s malými i s veľkými. - Ako sa mávaš? Toho roku tuším jar zavítala zavčasu?

- My starí ľudia, messer Cipriano, už ani z jari nemáme potešenia: v kostiach nás láme, do hrobu nás ťahá. Tu som vašej milosti na Veľkú noc vajíčka a kohúty priniesol, - doložil po chvíli.

Grillo s prefíkanou milotou žmúril zelenkavé oči s vejárrom drobných opálených vrások, aké mávajú ľudia zvyknutí na slnko a vietor.

Buonaccorsi sa starkému poďakoval a zaujímal sa, ako pokračuje robota.

- Tak čo, už sú tvoji ľudia pripravení? Skončíme to do svitania?

Grillo si zhlboka vzdychol a zamyslel sa, opierajúc sa o palicu, ktorú držal v rukách.

- Všetko je hotové, aj ľudí je dosť. No viete, jedno vám poviem, messer Cipriano: nemali by sme radšej počkať?

- Ale veď ty sám si nedávno vravel, že nesmieme čakať, aby sa voľakto nechtyl rozumu a nepredbehol nás.

- Máte pravdu, ale predsa mám akýsi strach. Je to hriech! Sú práve sväté pôstne dni a naša vec je nečistá...

- No, hriech si ja beriem na dušu. Neboj sa, ja ťa nevyzradím. Len či dačo nájdeme?

- Ako by sme nenašli? Všetko tomu nasvedčuje. Otcovia aj dedovia vedeli o pahorku za mlynom pri Mokrej rokli. Za nocí sa na San Giovanni mihajú svetielka. A veď u nás je tejto pliahy všade plno. Vraj nedávno, keď kopali studňu vo vinici pri Marignole, celého čerta vytiahli zo zeme...

- Čo to vravíš? Akého čerta?

- Bronzového, s rohami. Nohy chlpaté, capie, na koncoch kopytá. A tvár veselá, akoby sa smial; na jednej nohe tancuje, prstami lúska. Od staroby celý ozelenel, zmachnatel.

- A čo s ním urobili?

- Odliali z neho zvon do novej kaplnky archanjela Michaela.

Messer Cipriano div nevyletel z kože.

- Prečo si mi o tom skôr nepovedal, Grillo?

- Boli ste práve v Siene za obchodmi.

- Tak si mi mohol napísať! Bol by som niekoho poslal. Osobne by som bol prišiel, nijaké peniaze by som neľutoval, dal by som im uliať desať zvonov. Hlupáci! Zvon z tancujúceho Fauna, možno od starovekého helénskeho sochára Skopasa...

- Veru, hlupáci, len čo je pravda. No neráňte sa hnevať, messer Cipriano. Aj tak sú potrestaní: od tých čias, čo zavesili nový zvon, dva roky červač jablká a višne kazí, aj olív je neúroda. A navyše má ten zvon čudný zvuk.

- Prečo čudný?

- Ako by som vám to povedal? Neznies tak, ako by mal. Nepoteší srdce. Len akosi cilingá, dáko to v ňom hrká. A čudujete sa? Aký môže byť z čerta zvon! Nechcel by som vašu milosť nahnevať, no kňaz má vari pravdu: zo všetkej tej nečistoty, čo vykopávajú, nič dobré nevzide. Tu si treba počínať opatrne, obozretne. Treba sa brániť križovaním a modlitbou, lebo diabol je silný a prefikáný, jedným uchom vlezie a druhým vylezie! Napríklad tá mramorová ruka, čo vlani vykopal Zacchello pri Mlynskom pahorku. Tú nám bol čert dlžný, narobili sme si galiby, nech Boh chráni, radšej ani nespomínať..

- Nože porozprávaj, Grillo, ako si ju našiel?

- Bolo to na jeseň pred svätým Martinom. Sadli sme si večerať, no len čo gazdiná postavila na stôl chlebovú polievku, vbehne do chalupy čeladník Zacchello, kmotrov synovec. V ten večer som ho totiž nechal na poli pri Mlynskom pahorku vyklčovať zem po olivách - chcel som tam zasiať konope. „Gazda, hej, gazda!“ šemotí Zacchello a kvapky krvi by sa na ňom nedorezal, celý sa trasie, drkocce zubami. „Pán Boh s nami a zlé preč, čo je s tebou?“ - „Strašné veci sa dejú na poli,“ vraví, „zo zeme vylieza nebožtík. Ak neveríte, poďte sa na vlastné oči presvedčiť.“ Tak sme vzali lampáše a šli sme.

Už bolo tma. Nad hájom svietil mesiac. Vidíme vykopanú jamu a v nej sa čosi belie. Zohnem sa, hľadím - zo zeme trčí ruka, biela, prsty na nej krásne, tenké ako majú mestské slečinky. „Šlak ma trafí,“ myslím si, „čo to znamená?“ Spustil som lampáš do jamy, že si ju lepšie obzriem, no vtom sa ruka pohne, prstami mi kýva. To už bolo aj na mňa priveľa, skríkol som, nohy sa mi podlomili. No naša babka, mona Bonda, vedomkyňa a babica, energická žena, hoci už má hodne krížikov na chrbte, povie: „Hlupáci, čo ste sa všetci vyľakali, vari nevidíte, veď ruka nie je živá, ani mŕtva, ale kamenná.“ Chytila ju, mykla a vytiahla zo zeme ako repu. Povyše zápästia, v kĺbe bola ruka zlomená. „Babka,“ kričím na ňu, „hej, babka, nechaj ju tam, kde je, nedotýkaj sa jej, zakopeme ju čím skôr do zeme, aby sme na

seba neprivolali nešťastie.“ – „Nie, vraví, to by nebolo správne, najprv ju musíme do kostola zaniest, nech nad ňou kňaz zaklínadlo odrečie.“ Babka ma oklamala: ruku kňazovi nezaniesla, ale schovala si ju do truhlice, kde má kadejaké haraburdie – handričky, mastičky, bylinky a škapuliare. Hučal som do nej, aby mi dala ruku, ale mona Bonda sa zaťala. A od tých čias začala zázračne uzdravovať ľudí. Ak niekoho rozbolia zuby, dotkne sa mu tou rukou líca a opuchlina hneď spľasne. Od zimnice, od prietrže, od padúcnice pomáha. Ak krava bučí, oteliť sa nemôže, babka jej na brucho priloží ruku, a kým sa človek zobzerá, v slame sa mece teliatko.

Chýr sa rozniesol po okolitých dedinách. Hodne peňazí vtedy babka nahonobila. Ibaže nebolo z nich úžitku. Kňaz, otec Faustino, mi nedal žiť: v kostole mi v kázni pred všetkými do svedomia stúpал. Synom zatratenia ma nazýval, sluhom diabla, vyhrážal sa mi, že na mňa pôjde žalovať biskupovi, že ma nepustí k svätému prijímaniu. Na ulici za mnou behali šarvanci, ukazovali na mňa a pokrikovali: „Aha, ide Grillo, Grillo je čarodejník a jeho babka je striga, obaja dušu čertovi zapredali.“ Poviem vám, ani za nocí som nemal pokoja: aj vo sne som stále videl tú mramorovú ruku, ako sa ku mne naťahuje, tichučko ma chytí za krk, akoby ma chcela pohladkať, prsty studené, dlhé, a potom zrazu chmat, stisne mi hrdlo a začne ma škrtiť. Chcem vykriknúť, no nemôžem.

Tu už prestávajú žarty, povedal som si, vstal som raz pred svitaním, a keď sa babka pobrala za rosy zbierať byliny, vylomil som zámku na truhlici, vzal som ruku a odniesol som ju vám. Starinár Lotto mi síce ponúkal desať soldov, a od vás som dostal iba osem, no pre vašu milosť nielen dvoch soldov, ale ani vlastného života mi nie je ľúto – nech Boh žehná vám aj madonne Angelike a vašim deťom a vnúčatám.

– Z toho, čo rozprávaš, Grillo, sa dá usudzovať, že na Mlynskom pahorku niečo nájdeme, – povedal zamyslene messer Cipriano.

- Nájsť nájdeme, - pokračoval starký a znova si zhlboka vzdychol, - len aby otec Faustino dačo nezaňuchal. Ak sa dozvie, vykmáše mi vlasy aj bez hrebeňa, že tak chytro na to nezabudnem, aj vám môže zle narobiť: pobúri proti vám ľudí a nedá vám skončiť práce. Nech je nám Boh milostivý. Lenže ani vy ma v kaši nenechajte, dobrodinec môj, stráťte slovko za mňa u sudcu.

- To ohľadom tej škvarky zeme, o ktorú ťa chce pripraviť mlynár?

- Presne tak, messer. Mlynár je vydriduch, prešibaná líška. A vie v tom chodiť. Viete, dal som sudcovi jalovicu, aj on mu dal jalovicu, ibaže teľnú. Otelila sa mu práve v čase pojednávania. Prešiel mi cez rozum, prešibanec. A tak mám strach, aby sudca nerozsúdil v jeho prospech, lebo jalovica ako na potvoru vrhla býčka. Prihovorte sa za mňa, dobrodinec môj! Veď ja sa len kvôli vašej milosti na Mlynskom pahorku tak usilujem - pre nikoho iného by som si taký hriech nevzal na dušu...

- Môžeš byť spokojný, Grillo. Sudca je môj priateľ, a ja sa za teba prihovorím. A teraz choď. V kuchyni ti dajú dačo pod zub aj vína ti nalejú. Dnes v noci pôjdeme spolu do San Gervasia.

Starký sa hlboko poklonil, poďakoval sa a odišiel, a messer Cipriano sa utiahol do svojej malej pracovne vedľa skliepka, kde nikto okrem neho nesmel vstúpiť.

Ako v múzeu tu boli rozostavené a po stenách rozvešané plastiky z mramoru a bronzu. Na tabuliach potiahnutých súknom sa skveli starodávne mince a medaily. Úlomky sôch, ešte neroztriedené, ležali v debničkách. Prostredníctvom svojich početných obchodných kancelárií získaval messer Cipriano starožitnosti odvšadiaľ, kde sa len dali nájsť: z Atén, zo Smyrny a Halikarnassu, z Cypru, Leukózie a Rodosu, z egyptského vnútrozemia aj z Malej Ázie.

Keď sa konzul Calimaly pokochal svojimi pokladmi, znova sa zahĺbil do strohých dôležitých úvah o cle na vlnu a keď si všetko dôkladne premyslel, dal sa písať list zástupcovi firmy v MontPELLIERI.

V tej chvíli v úzadí skladu, kde baly tovaru navršené až po povalu boli aj vo dne osvetlené len večnou lampkou blikajúcou pred Madonou, besedovali traja mladíci: Doffo, Antonio a Giovanni. Doffo, obchodný pomocník messera Buonaccorsiho, dobrácky figliar s ryšavými vlasmi a vyhrnutým nosom, zapisoval do knihy počet laktov odmeraného súkna. Antonio da Vinci, starosvetsky vyzerajúci mladík so sklenenými rybacími očami, s nepoddajnými riedkymi čiernymi vlasmi, šikovne premeriaval tkaninu florentskou mierou – kannou. Giovanni Beltraffio, študujúci maliarstvo, asi devätnásťročný nesmelý, plachý mladík s veľkými nevinnými a smutnými sivými očami a s nerozhodným výrazom v tvári, ktorý prišiel z Milána, sedel na premeranom bale a pozorne načúval.

- Čoho sme sa to len dožili, priatelia, - tichým, nahnevanejším hlasom hovoril Antonio, - pohanských bohov vykopávajú zo zeme!

- Škótska vlna, hnedá, s vlasom - tridsaťdva laktov, šesť piadí, osem cólov, - doložil a obrátil sa k Doffovi, ktorý to hneď zapísal do obchodnej knihy. Antonio potom zvinul premeraný kus, odhodil ho zlostne, ale obratne, takže dopadol práve ta, kde mal, zdvihol ukazovák a s prorockou tvárou, napodobňujúc mnícha Girolama Savonarolu, po latinsky zvolal:

- Gladius Dei super terram cito et velociter! Meč Boží príď na zem rýchlo a nečakane! Svätý Ján mal na ostrove Patmos videnie: anjel uchopil draka, toho starého hada, čiže diabla a satana, sputnal ho na tisíc rokov a hodil do podsvetia, ktoré zatvoril a zapečatil nad ním, aby viac nezvádzal ľudí, kým sa nedovŕši tisíc rokov. Potom má byť na krátky čas vypustený. Teraz sa satan dostal zo žalára. Naplnilo sa tisíc rokov. Falošní bohovia, predchodcovia a sluhovia Antikristovi, vychádzajú zo zeme, spod pečate anjela, aby zvádzali národy. Beda žijúcim na zemi i na mori!

- Hladká žltá, brabantská vlna, sedemnásť laktov, štyri piade, deväť cólov.

- A podľa vás, Antonio, - spýtal sa bojazlivo a zároveň dychtivo Giovanni, - všetky tieto znamenia nasvedčujú...?

- Presne tak. Musíme byť bdelí! Čas sa priblížil. A teraz nielenže vykopávajú starých bohov, ale vytvárajú aj nových na spôsob starých. Dnešní sochári a maliari slúžia Molochovi, čiže diablovi. Z chrámu Hospodinovho robia chrám satanov. Na svätých obrazoch zobrazujú v podobe mučeníkov a svätcov nečistých bohov a tým sa klaňajú: namiesto Jána Krstiteľa - Bakcha, namiesto Matky Božej - hriešnicu Venušu. Také obrazy by sa mali spáliť a ich popol by mal rozviať vietor!

V mútnych očiach zbožného pomocníka vzbĺkol zlovestný oheň.

Giovanni mlčal, neopovážal sa odporovať, len bezmocne vraštil tenké obočie.

- Antonio, - preriekol napokon, - počul som, že vraj váš bratanec messer Leonardo da Vinci prijíma niekedy žiakov do svojej dielne. Dávno som chcel...

- Ak chceš, - skočil mu do reči zamračený Antonio, - ak chceš zatradiť svoju dušu, Giovanni, len si choď k messerovi Leonardovi.

- Ako to? Prečo?

- Hoci je môj bratanec a o dvadsať rokov starší odo mňa, v Písme stojí: kacíra dvakrát napomeň a potom sa od neho odvráť. Messer Leonardo je kacír a bezbožník. Rozum mu zatemnila satanská pýcha. Pomocou matematiky a čiernej mágie chce preniknúť do tajomstiev prírody...

Zdvihol oči k nebu a zacitoval Savonarolove slová z poslednej kázne:

- „Všetka múdrosť nášho veku je bláznovstvom pred Hospodinom. Poznáme týchto mudrcov: všetci spejú do osídíel satanových!“

- A počuli ste, Antonio, - spýtal sa Giovanni ešte nesmelšie, - že messer Leonardo je teraz tu, vo Florencii? Práve pricestoval z Milána.

- Načo?

- Vojvoda ho poslal, aby sa prezvedel, či sa nedajú kúpiť niektoré obrazy z dedičstva po nebohom Lorenzovi Nádhernom.

- Či je tu, alebo nie, mňa to nezaujíma, - prerušil ho Antonio a ešte horlivejšie odmeriaval súkno.

V kostoloch začali zvoniť na večernú pobožnosť. Doffo sa natešene pretiahol a zatvoril knihu. Práca sa skončila. Skliepky sa zatvárali.

Giovanni vyšiel na ulicu. Medzi mokrými strechami sa sivelo nebo so sotva badateľným nádychom večera. V bezvetří sa osieval drobný dážď.

Zrazu z otvoreného obloka v susednej ulici zaznela pieseň:

*O vaghe montanine e pastorelle.
Ó, pastierky, ó vábne horské víly.*

Hlas bol mladý a zvonivý. Giovanni sa podľa rovnomerného buchtu krosien dovätípil, že to spieva tkáčka.

Započúval sa, spomenul si, že je práve jar, a pocítil, ako mu srdce bije od bezdôvodného dojatia a clivoty.

- Nanna! Nanna! Kde si tak dlho, dievčisko potvorské? Čo si ohluchla, či čo? Poď večerať! Polievka s rezancami ti vychladne.

Po tehlovej dlážke zaklopali dreváky a všetko utíchlo.

Giovanni ešte dlho stál, díval sa do prázdneho obloka a v ušiach mu znel jarný nápev, podobný trilkovaniu vzdialenej pastierskej píšťaly:

O vaghe montanine e pastorelle.

Potom s tichým povzdychom vošiel do domu konzula Calimaly a po strmých schodoch so spráchniveným, vratkým zábradlím, prežratým črvotočou, vyšiel do veľkej miestnosti, ktorú používali ako knižnicu, kde nad písacím pultom sedel zhrbený Giorgio Merula, dvorný kronikár milánskeho vojvodu.

Merula prišiel do Florencie na príkaz panovníka, aby nakúpil vzácne diela z veľkej knižnice Lorenza Mediciho, a ako obyčajne ubytoval sa v dome svojho priateľa, práve takého vášnivého milovníka starožitností, messera Cipriana Buonaccorsiho. S Giovannim Beltraffiom sa učený historik zoznámil náhodou v zájazdnom hostinci cestou z Milána a pod zámienkou, že potrebuje dobrého pisára a Giovanni má krásny a zreteľný rukopis, vzal ho so sebou do Ciprianovho domu.

Keď Giovanni vstupoval do miestnosti, Merula pozorne prehliadal roztrhanú knihu, ponášajúcu sa na bohoslužobnú knihu alebo žaltár. Opatrne pretieral vlhkou hubkou tenký, veľmi jemný pergamen z kože mŕtvo narodeného írskoho jahňata – niektoré riadky súchal pemzou a hladil ostrým noža a leštidlom, opäť ich starostlivo prezeral a dvíhal k svetlu.

– Milé moje, – mrmlal si popod nos, celý bez seba od dojatia. – Nože vyjdite, úbožiatka, vyjdite na svetlo božie... A aké ste len dlhé, aké krásne!

Luskol dvoma prstami a zdvihol od práce plešivú malú hlavu s odutou tvárou, s jemnými pohyblivými vráskami, fialovým nosom a olovenými očkami, plnými života a neskrotnej veselosti. Vedľa na obloku stál hlinený džbán a pohár. Učenec si nalial vína, vypil, zaodfhal a znova sa chcel pustiť do práce, keď vtom zazrel Giovanniho.

– Vitaj, rehoľník! – privítal ho starček žartovne. Rehoľníkom nazýval Giovanniho pre jeho skromnosť. – Už sa mi po tebe cnelo. Kde sa tak dlho túla, hovoril som si. Hádám sa len nezaľúbil? Vo Florencii sú dievčatá ako kvet. Raz-dva by človek stratil srdce. No ani ja nemárnim zbytočne čas. Takú zaujímavú vec si ešte určite nevidel. Chceš, ukážem ti? Alebo nie – ešte by si to dakde vyzvonil. Veď ja som to kúpil od žida, starinára, za babku – našiel som to medzi rárohami. No nech sa deje, čo chce, tebe jedinému to ukážem!

Zakýval naňho prstom.

- Sem, sem, na svetlo!

A ukázal na stránku, popísanú drobnými špicatými literami cirkevného písma. Boli to chválospevy, modlitby a žalmy s obrovskými hranatými notami.

Potom knihu otvoril na inom mieste, zdvihol ju na svetlo skoro do výšky očí - a Giovanni spozoroval, ako tam, kde Merula zoškrabal cirkevné litery, ukázali sa iné, skoro nepostrehnuteľné riadky, bezfarebné stopy starého písma vytlačené v pergamene - nie litery, len bledé a prchavé príznaky dávno zmiznutých litier.

- No? Vidíš, vidíš? - opakoval Merula víťazoslávne. - Vidíš ich, milé moje? Nevravel som ti, že to stojí za to?

- Čo je to? Odkiaľ? - spýtal sa Giovanni.

- Ešte ani sám neviem. Sú to možno úryvky z nejakej starovekej antológie. Možno aj nové, svetu neznáme poklady helénskej múzy. Veď nebyť mňa, možno by ani neuzreli svetlo sveta! Preležali by do skonania vekov pod spevmi a kajúcnyimi žalmami...

A Merula mu vysvetlil, že nejaký stredoveký mních, prepisovač, chcel využiť drahocenný pergamen, preto zoškrabal staroveké pohanské texty a napísal na ne nové.

Slnko nepretrhlo dažďovú clonu, ale presvecovalo ju a naplnilo miestnosť dohasínajúcim ružovým odbleskom, v ktorom vtlačené odtlačky starovekých litier vystúpili ešte výraznejšie.

- Vidíš, vidíš, nebožtíci vychádzajú z hrobov! - zopakoval Merula s nadšením. - Je to tuším hymnus Olympanom. Aha, pozri, dajú sa prečítať prvé riadky.

A preložil mu z gréčtiny:

*Sláva buď sladkému bohu,
česť Bakchovi s vencami hrozna,
Sláva ti, spanilý Febus, boh s korunou
nádherných kučier,
čo lukom strieborným z diaľky
si Niobe povraždil synov.*

A tu máš hymnus Venuši, ktorej sa ty tak bojíš! Ibaže sa to ťažko lúšti...

*Sláva ti, Afrodita, mať zlatonohá, ty sláva,
ty radosť bohov i ľudí...*

Verš bol prerušený, strácal sa pod cirkevným textom.

Giovanni položil knihu a stopy litier vybledli, splynuli s hladkou žltou pergamenu, tiene zmizli. Bolo vidieť len zreteľné, tučné čierne litery kláštorného rituálu a veľké hákovité, hranaté noty kajúcneho žalmu.

„Počuj, ó Bože, modlitbu moju, pozoruj mňa a ohlás sa mi, lebo chodím sem-tam vo svojom úpení a vzdychám. Moje srdce sa chveje vo mne a hrôzy smrti doľahli na mňa.“

Ružový odlesk pohasol a v miestnosti sa zotmelo. Merula nalial vína z hlineného džbánu, vypil a ponúkol Giovannimu.

- Vypi si na moje zdravie, priateľ. Vinum super omnia bonum diligamus! Dobré víno nadovšetko milujme!

Giovanni odmietol.

- No, ako myslíš. Vypijem teda za teba. No čo si dnes taký smutný ako zmoknutá sliepka? Zas ťa ten svätuškárik Antonio vylakal svojimi proroctvami? Pusť to z hlavy, Giovanni, naozaj, vykašli sa na to ich svätuškárske táranie! Priznaj sa, zhováral si sa s Antoniom?

- Zhováral.

- O čom?

- O Antikristovi a o messerovi Leonardovi da Vinci...

- Tak vidíš! Stále máš v hlave len toho Leonarda. Učaroval ti azda? Počuj, priateľko, vyhod' si tie hlúposti z hlavy. Zostaň radšej u mňa ako môj tajomník: ja z teba rýchlo niečo vykřešem. Latinčinu ťa naučím, urobím ťa znalcom zákonov, rečníkom alebo dvorným básnikom - zbohatneš, staneš sa slávnym. Veď čo je maliarstvo? Už

filozof Seneca ho nazýval remeslom, nedôstojným slobodného človeka. Len sa na tých maliarov pozri – sú to samí nevzdelanci, neohrabanci...

– Počul som, – namietol Giovanni, – že messer Leonardo je veľký vedec.

– Vedec? Prosím ťa! Veď ani nevie čítať po latinsky, Cicera si pletie s Quintilianom a ku gréčtine ani neprivoňal. A vraj učenec, len čo je pravda! Na smiech!

– Povráva sa, – nedal sa odradiť Giovanni, – že vynaliezla zázračné stroje a že jeho výskumy prírody...

– Stroje, výskumy! S tým, priateľ môj, ďaleko nezájdeš. V mojich Krásach latinčiny som zozbieral vyše dvetisíc nových nádherných slovných zvrátov. Vieš, čo ma to stálo námahy?... Ale hrať sa so všelijakými kolieskami a maškami, pozorovať, ako lietajú vtáci na nebi, ako byliny na poli rastú – to nie je veda, to je zábava, detská hra!

Starec zamíkol, tvár mu prísnela. Chytil Giovanniho za ruku a s tichou vážnosťou mu dohovára:

– Počúvaj, Giovanni, a zapíš si to za uši. Našimi učiteľmi sú starí Gréci a Rimania. Oni vykonali všetko, čo môžu ľudia na zemi vykonať. Nám zostáva len ich nasledovať a napodobňovať. Lebo je napísané: Nie je žiak nad svojho majstra.

Odchlipol si vína, potmehúdsky sa zadíval Giovanni-mu rovno do očí a zrazu sa mu jemné vrásky rozplynuli do širokého úsmevu.

– Ech, mladosť, mladosť! Dívam sa na teba a závidím ti. Si ešte len taký jarný púčik. Nepije, pred ženami uteká. Tichý, krotký ani baránok. Ale v tvojom vnútri čerti šijú. Veď ja ti vidím až na dno duše. Počkaj, môj milý, veď sa žilky v tebe rozihrajú. Ty sám si smutný, ale s tebou je veselo. Giovanni, ty si teraz ako táto kniha. Vidiš – navrchu kajúcne žalmy a pod nimi chválospev Afrodite!

– Zotmelo sa, messer Giorgio. Nemali by sme začať?

– Ešte s tým počkaj. Rád držím čiernu hodinku, na mladosť spomínam...

Jazyk mu drevenel, reč strácala súvislosť.